

САУДИЯ АДАБИЁТИ ВАКИЛИ МАНСУР АЛ-ҲОЗИМИЙ ШЕЪРИЯТИ МАВЗУЛАР КЎЛАМИ

ТУРСУНАЛИЕВА МУСЛИМА

Ўқитувчи, ТДШИ

Аннотация. Мазкур мақолада араб замонавий Саудия адабиёти шеърияти вакили Мансур ал-Ҳозимийнинг илмий мероси “Завқ-шавқ ва ҳикоялар” девонида шоирнинг қасидаларини ўрганишни ўз ичига қамраб олган. Биз Мансур ал-Ҳозимийнинг شعراء من الجزيرة العربية (“Араб яриморали шоирлари”) номли китобдаги муҳаббат ва табиат васфи ила ёзилган шеърлари мазмунан бой ва шаклан гўзаллигига, Мансур ал-Ҳозимий шакл ва мазмунга доир барча унсурларни қунт билан ишлаб, уларга жило ва сайқал берганига, тил имкониятларидан усталик билан фойдаланганлигига, шунинг учун ҳам унинг шеърлари тилининг аниқ равллиги, образли ва ширли бўлиши билан бирга гоълар содда ва ихчам, китобхонни ўйга солдирувчи, том маънода китобхонга мослигига гувоҳ бўламиз. Шунингдек, унинг шеърияти ўзбек адабларининг шеърлари билан мазмуний жиҳатдан ўзаро солиштирилди.

Таянч сўз ва иборалар: Мансур ал-Ҳозимий, шеърият, “Шоира Таҳмусга”, “Куз”, “Азоб”, қофия, мазмун, ўхшатиш.

Аннотация. Эта статья посвящена изучению места поэта в Девоне научного наследия Мансура Аль-Хазими, представителя поэзии в современной саудовской литературе на арабском языке «Болтовня и истории». Мы считаем, что стихи Мансура аль-Хазими, написанные с атрибутом любви и природы в книге شعراء من الجزيرة العربية («Поэты Аравийского полуострова»), богаты содержанием и красотой формы, постоянно производя все элементы, касающиеся формы и содержания Мансура аль-Хазими, придавая им блеск и блеск, умело используя языковые возможности, так что четкая беглость идей проста и лаконична, нападая на читателя в мыслях, буквально свидетельствуя о совместимости читателя. Также его стихи сравнивали друг с другом по смыслу в стихах узбекской литературы.

Опорные слова и выражения: Мансур аль-Хазими, Поэзия, «Поэзия Тахмусу», «Осень», «Страдание», рифма, содержание, аналогия.

Abstract. This article covers the study of the poet's revenge in the Devon of the scientific heritage of Mansur Al-Hazimi, the representative of poetry in modern Saudi literature in Arabic “pleasure-babble and stories”. We believe that the poems of Mansur al-Hazimi written with the attribute of love and nature in the book شعراء من الجزيرة العربية (“Poets of the Arabian Peninsula”) are rich in content and beauty of form, persistently producing all the elements concerning the form and content of Mansur al-Hazimi, giving them polish and gloss, skillfully using the language opportunities, so that the clear fluency of the the ideas are simple and concise, attacking the reader in thought, literally witnessing the reader's compatibility. Also, his poetry was compared with each other in terms of meaning in the poems of Uzbek literature.

Keywords and expressions: Mansur Al-Hazimi, Poetry, "Poetry to Tahmus", "Autumn", "Suffer", rhyme, content, analogy.

Саудия шеърияти ўзининг қадимийлиги билан ажралиб туради. Замонавий Саудия адабиётида шеърият икки гуруҳда шаклланимқда. Биринчи гуруҳда шоирлар эски шеърият усули, яъни қасида ижод қилсалар, иккинчи гуруҳдаги шоирлар эса янги кўринишдаги услубларда ижод қиладилар. Бунга асосий сабаб, Саудия Арабистонида замонавий тус олган адабиёт XX асрнинг 30-йилларидан шакллана бошланиши билан изоҳланади.

Мансур ал-Ҳозимий Саудия Арабистони адабиётининг машҳур маърифатпарвари ва танқидчиларидандир. Мансур Иброҳим ал-Ҳозимий 1935 йилда (ҳижрий 1354 йил) Саудия Арабистонининг Макка-ю Мукаррамасида туғилган. У бошланғич таълимни шу ерда олган.

Сўнг Макка ва Ар-Риёд шаҳарларида ўқишларини давом эттирган. 1958 йил (ҳижрий 1378 йил) Қоҳира университетининг адабиёт факультетида таълим олган. 1966 йил Мансур ал-Ҳозимий Лондон университетининг Шарқ ва Африка тадқиқотлари мактабида, Лондонда докторлик даражасини олди. У Ар-Риёднинг подшоҳ Ас-Сауд университети араб факультетида фаолият олиб борди. Доктор Ал-Ҳозимий қизиқарли изланишлари марказида Саудия Арабистонининг ўзига хос умумий араб тарихий романлари ва қисқа ҳикоялари туради. У иккала гуруҳда ҳам бир неча мақолалар ва китоблар муаллифи, шунингдек, бошқалар билан ёзишмалар олиб борган муаллифдир. Унинг иш фаолияти 40 йилдан ортиқ бўлиб, бу давр мобайнида 1373 ҳижрий йилдан араб филологияси факультети декани, 1397 ҳижрий йилдан 1399 ҳижрий йилгача “Араб тили” кафедраси мудири, 1401 ҳижрий йилдан 1404 ҳижрий йилгача университетининг тадқиқот маркази бошлиғи каби лавозимларида ишлаган. Мансур ал-Ҳозимий ўз мамлакати ва чет элда маданий ва интеллектуал бойликларнинг фаол ва серҳаракат тарғиботчисидир. У биринчи “Ал-Адаб” журналининг бош муҳаррири бўлган. 1390 ҳижрий йили подшоҳ Ас-Сауд университетининг адабиёт факультетининг расмий журнаliga асос солган. Ар-Риёд адабий клубининг аъзоси ва маданий журнали – “Ал-Дара” таҳририят кенгаши аъзоси бўлган. У илмий, маҳаллий ва халқаро конференциялар ва семинарларда иштирок этган.

Мансур ал-Ҳозимий шеърларига эътибор берсак, биз унда янгилик топишимиз мумкин. У шеър ҳақида берилган саволга жавоб берар экан: “Мен шеърни кам ёзаман, қачон илҳом келса ёзаман. Лекин насрни шеърин руҳиятда ёзаман. Қачон шеърият бўстонида сайр этганимда, муайян бир чегара топаманки, бу чегара насрда бошқачароқ”, деб айтган.

Унинг илмий ва адабий тажрибаларида бир неча намуналар мавжуд. Ҳозимий ўзи бошидан ўтказган оддий ҳиссий кечинмалар ҳақида мақола ёзишни яхши кўрган. У шундай дейди: “Баъзида бу мени сеҳрлаб қўяди. Мен мана шундай асарларни яхши кўраман, бунақа асарлар барча нарсани холис кўрсатади”. Турли хил ишларга фалсафий ёндашишга ундайди. Худди профессор Аҳмад Сибойи, Ал-Башарий ва бошқа араб ҳамда ғайри араб адабиётшунослари каби.

Мансур ал-Ҳозимий илмий изланишларининг яна бир муҳим аҳамияти шундан иборатки, у Саудия адабиётида қисса жанрини ривожлантириб, кенг ёйилишига таъсир кўрсатди. Унинг “Замонавий Саудия адабиётининг қисса жанри” номли китобининг ёзилиши, қисса жанри ривожланишига катта ҳисса қўшди. Бу асарда у профессор Аҳмад Сибайхий ҳамда профессор Ҳамза Балқарий ижодлари ва маҳаллий қисса ёзувчиларнинг асарлари ҳақида баён этган.

Шоир Мансур ал-Ҳозимийнинг Саудия адабиётига оид асарлари намуналари, хусусан, шеър ва қиссалари бир қатор тилларга таржима қилинган. Унинг асарларидан бири Халиж шоирларининг бир нечасига аталган ва уларга шеърин қасидалар битган ҳамда бу шеърларнинг барчаси “Халиж девони”га тўпланган.

Шоирлар ёки уларнинг шеърларидан муайян намуна, муайян услуб танлашда ҳар бир шеърият мухлисига ёқадиган даражада бўлиши осон эмас. Аввало, шеър ёзиш ҳар бир инсоннинг қўлидан келмайди, шеър инсоннинг қалб тўридан жўшиб чиқадиган мисли булоқдир. У қанчалик кенгайиб борган сари, унинг сувидан барча баҳраманд бўлади. Шеърият бу касб эмас, у инсонга берилган неъматдир. Мансур ал-Ҳозимийнинг шеърларида пок, самимий, тоза туйғулар мужассам этилган. Унинг шеърлари ҳарорат билан битилган эҳтиросли, ҳаётбахш шеърлардир. У гоҳ муҳаббатни, гоҳ табиатни куйлайди. У қалбига эҳтирос ва илҳом бағишлаган туйғуларни ўз шеърларида намоён этган.

Шоиримиз Мансур Иброҳим ал-Ҳозимийнинг шеърларидан энг гўзали “Шоира Таҳ-мусга” номлисидир. Ушбу шеър анъанавий араб адабиётида битилган қасида жанрида ёзилган бўлиб, унда узлуксиз хотиралар тасвирланган.

المدلجات بليل الحزن سمّاري
و أنت شاعرة أيقظت أوتاري
يحملن أفئدة للهو هامة
يحملين فؤاداً جذوة النار

*Маҳзун тун ила сайр қилувчи ҳамсуҳбатларим,
Сен шоирасан, жароҳатларим эслатгувчи,
Осойишта дилхушлик учун қалбларни элтмоқдалар,
Жаҳаннам ўтига қалбни ундовчи¹.*

Ушбу мисралар билан бошланувчи бу қасида шоир қалбининг бедорлик ила тунни ўтказишини очиб берган. Шоир ҳамсуҳбатлари тун манзаралари бўлиб, бу манзаралар, яъни жимжит тундаги ҳодисалар шоир қалбига сокинлик бағишлаганга, унинг оромини қайтаришга, унинг ошиқ қалбидаги жароҳатларни унутишга ундаса-да, аммо шоир қалбидаги оғриқлар унинг қалбини тинимсиз кемираётганлигининг гувоҳи бўлишимиз мумкин. Чўлпоннинг “Гўзал” шеърида ҳам ушбу шеър ғоясига яқин маънони касб этувчи мисралар бор:

*Мен йўқсил на бўлиб уни суйибман,
Унинг чун ёнибман, ёниб-куйибман².*

Муҳаббат деб аталмиш боқий туйғу мазмун-моҳиятига кўра, инсонни гоҳ бахт билан, гоҳида эса алам билан сийловчи кучдир.

Мансур ал-Ҳозимий содда, реал шаклдаги назм билан ижод қила бошлади. У “Куз” номли шеърида оддий шаклда куз ифодасини яратиб берди.

و أجذب الطريق ..
غصونه تحن للمغيب ..
وتشتهي المساء ..
كي يكسو الأشلاء بالظلام ..
ويدرأ الفضول ..
فبيستر الشحوب والنحول ..

*Йўлнинг энг қуруғи..
Унинг шохлари истайди: Кун ботса..
Оқшом келса..
Танаси тун либосин кийса..
Бу рангдорликни яширса..
Дармонсизликни яширса³.*

¹ Abdullah Salim bin Hamid Alhamid. شعراء من الجزيرة العربية، الرياض. ١٤١٣هـ-١٩٩٢م. ص. ٢٧٨. “Poets of the Arabian Peninsula”) Ar-Riad.1413h/1992m. p.278. Tarjimasi muallif tomonidan qilindi. (The translation was made by the author)

² Mirzayev S. XX asr o'zbek adabiyoti [Uzbek literature of the XX century]. – T.: Yangi asr avlodi, 2005. – B. 167.

³ Abdullah Salim bin Hamid Alhamid. شعراء من الجزيرة العربية، الرياض. ١٤١٣هـ-١٩٩٢م. ص. ٢٨١. “Poets of the Arabian Peninsula”) Ar-Riad.1413h/1992m. p.281. Tarjimasi muallif tomonidan qilindi. (The translation was made by the author)

Ушбу мисраларда куз манзараси шоир томонидан маҳзунлик ила очиб берилган. Унда дарахт шохчалари барглардан ҳоли бўлиб қолганлиги ва куз гўё тун каби келиб, рангдорликни яшириши таъкидланмоқда. Куз манзараларида инсоннинг умри ҳам гавдалантирилган. Табиат инсон ҳаётининг жисман асосини белгилабгина қолмай, маънавий ҳаётининг ҳам асосий таянчидир. Мансур ал-Ҳозимий лирикасида инсон ва табиат талқини ана шундай фалсафий мазмунга эга. Шоир табиатнинг ўзгартириб турувчи авзойида ҳаётнинг азалийлигини, умрнинг эзгулигини кўради. Табиат оғушида умр, тақдир, эзгулик фалсафаси сизиб чиқади. Мансур ал-Ҳозимий табиат фалсафасидан умрлар ҳикматини ўқийди. Хусусан, табиат манзараларида инсон ҳаётининг маъносини кўраркан, шу асосда улар одам ҳаётига хос мазмун касб этади. Шоир поэтик дунёсида табиат ҳаётнинг асоси тарзида намоён бўлади. Бу эса инсонга умр мазмунини эслатиб туради. Халқ ва унинг тарихи билан узвий алоқадорлик инсонга табиат билан боғлиқлик ато этади, деган фикр Мансур ал-Ҳозимийнинг инсон ва табиат мавзуидаги шеърларида нурланган мазмунни ифодалайди.

لم يبق غير افرع عجاف ..
تخافها الطيور ..
تشير للمساء ..
كأذرع الأشباح ..
يحوطها الصباب و الدخان ..

*Фақат нимжон шохлар талпинар..
Уни қушлар қўрқитар..
Оқшомга ишора қилар..
Уни туман-у тутунлар ўрар..
Ҳиссиётларнинг энг кучлиги каби¹.*

Куз фаслида кузатганмисиз, тун кириши билан қушлар дарахт шохчаларига қўниб оладилар. Куз дармонсизлик белгисидир, кун ботиши билан барча дардлар қўзғалиши маълум. Шунингдек, қалбдаги ҳиссиётларни жунбушга келтиради. Мансур ал-Ҳозимий лирикасида куз образи алоҳида ўрин тутати. У куз фаслининг табиатида халқ меҳнатининг эзгу моҳиятини кўради, инсон қалбининг рангин ҳолатларини яратади. Куз фаслида қоронғулик гўё кийимсиз дунёдек, чунки барча нарса ўзини ўраб турган нарсаларидан маҳрум бўлади.

أصابع تستجد الغيوم ..
وتستعيز من تهكم الصباح ..
والطلل.. و الشعاع و النجوم ..
وأقفر الطريق ..
لم يبق في حساه غير جرح ..
ووحشة خرساء ..
أذهار أذلها الرصيف ..
تدوسها الأقدام ..
تسوقها الأنواء و الرياح ..

¹ ٢٨١-ص. عبدالله بن سالم بن حميد الحميد. شعراء من الجزيرة العربية، الرياض. ١٤١٣هـ-١٩٩٢م. ص. ٢٨١. “Poets of the Arabian Peninsula”) Ar-Riad.1413h/1992m. p.281. Tarjimasi muallif tomonidan qilindi. (The translation was made by the author)

Куз фасли кунлари жуда қисқадир,
Туннинг шарпалари қўнар ерга тез.
Тунун ва туманлар чулғаб ҳам олар,
Булутлардан илинж истаб юрган кез.
Шабнам, нур ва самода юлдузлар,
Тонг ҳам изза бўлишдан сўрарлар паноҳ.
Йўллар бўм-бўш, йўқдир унда бирор из
Ичида жароҳат, не қилай, э воҳ.
Ёлғизликдан соқов бўлиб ҳам қолди,
Гулларин қилдилар йўлларда пайҳон.
Оёқ-ла топталиб, янчиб ташиланди,
Ҳар ён учирдилар шамол ва бўрон¹.

Кузда кеч тонг отиб, шудринг ёки куёшли кунлар кам бўлади, унда ёмғир ва шамоллар ҳукмдор бўлади. Шу сабабли, кузда ҳамма баҳорни кўмсайди. Чиройли очилиб турган гуллар, ерларга тўкилиб, одамлар оёқлари тагида ётади. Баъзан эса шамоллар уни у ёқдан-бу ёққа учиради. Буни шоир моҳирона очиб берган.

Ўзбек шеърлятида айнан ушбу мазмундаги шеърни биз Шавкат Раҳмон шеърлятида учратишимиз мумкин:

Тунги боғлар – сирли, қўрқинчли,
Хусусан, куз, хусусан, кечги куз,
Қора тунли бўлиб қўриқчи,
Қотиб турар дарахтлар унсиз.
Оёгининг остида ногоҳ
“Чирс” этар-у, синиб тушар шох,
Бироқ, улкан қушдек баногоҳ
Қалқиб кетар бутун улкан боғ.
Тунги боғлар қора ўпқондай
Гуллар бўрон кезилган чоғлар.
Боғни четлаб ўтади тунда
Қўрқа-писа ойдин сўқмоқлар².

Саудиялик шоир Мансур ал-Ҳозимий ва ўзбек шоири Шавкат Раҳмоннинг кеч куз фасли таърифига оид шеърлярида ўзаро ҳамоҳанглик кўзга ташланади. Яланғоч дарахтлар, тун шарпалари, гул ва япроқларнинг йўлларга пайҳон бўлиши, шамол ва бўронларнинг увиллаши, тун қиёфалари, буларнинг барчаси бир-бирига яқин тушунчалардир. Ҳар бир нарсa ёки ҳодисани икки томонлама кўришимиз мумкин. Кузни ҳам икки хил талқин қиламиз. Аввало, шоирлар қаламлярида олтин, деб аталган ушбу фаслнинг тароватини, табиатнинг қизғиш тус олиши ёки оёқ остида ётган баргларнинг шитирлаши кишида ўзгача оламда сайр этаётгандек тасаввур ҳосил қилади. Ёинки бошқа шоирлар кузни қалбдаги ғашликка ёки тунга ўхшатишади. Унда барча жой жимжитликдан иборатдек гўё. Иккинчи тоифадаги

¹ ۲۸۲-۲۸۱-м.в. ۱۹۹۲-ҳ. ۱۴۱۳. شعراء من الجزيرة العربية، الرياض. (Abdullah Salim bin Hamid Alhamid. “Poets of the Arabian Peninsula”) Ar-Riad. 1413h/1992m. p.281. Tarjimasi muallif tomonidan qilindi. (The translation was made by the author)

² Rahmon Sh. Saylanma [A collection of poems]. – T.: Sharq, 1992. – B. 112.

шеърлар реалликка мойил шеърлардир. Боиси унда чиройли кочиришлар ёки ўхшатишлар йўқ. Унда бор нарса шундай ўз аксини топади. Табиат ўз қонуниятига эгалигини, унда фаслларнинг ўзига хос тароват ила алмашилиши ҳам бир инсон назаридан четда қолмайди. Бироқ ёзувчи ва шоирлар нигоҳида эса, бу ҳодисалар янада гўзаллашади. Ёзувчи ёки шоир қандай асар яратмасин, қайси жанрда ижод этмасин, у объектив ҳаётга мурожаат этибгина қолмайди, балки ушбу мурожаати ила ўз ички оламидаги рангдорликни ҳам юзага чиқаради.

Ал-Ҳозимийнинг кейинги шеъри эса “Азоб” деб номланган бўлиб, унда ҳам ошиқ дилнинг сўзлари янграйди.

عرفت بعينيك معنى الوجود
وأنت عرفت بعيني العدم
و في شفتيك ابتسام الحياة
و من شفتي يطل الندم

*Сенинг кўзларинг ила борлиқнинг маъносин билдим,
Сен менинг кўзларим билан йўқликни билдинг.
Сенинг лабларингда ҳаёт табассум қилар,
Менинг лабларимда надомат пайдо бўлар¹.*

Юқоридаги шеърнинг моҳиятида шоирнинг аччиқ дил изҳорлари билан китобхон хотиралари сирлашади. Бундай нозик кузатиш шоир дилидаги ҳасратни ифода этгани билан жуда кўпчиликка бирдек таъсир этади.

Бир қарашда жуда содда туюлган бўлса-да, шоир ҳеч кимга ўхшамаган поэтик образ яратган. Бунинг янгиланаётган бадий тафаккурнинг маҳсули сифатида қабул қилиш айтириқлидир. Бинобарин, лирик ифода табиатининг энг биринчи хусусияти унинг самимийлигида намоён бўлади. Туйғу чин бўлмаса, асар бадийи келтирилганча қолади. Бу ҳолат шеър суратидан сийратига ўтади. Шоир баъзи ўринларда ўз қалбидаги туйғулар туғғенини юзага чиқара олмаслиги мумкин.

Эътибор қилиб қарайдиган бўлсак, ушбу шеърда ёрнинг кўзлари ва унинг лабларига таъриф берилмоқда. Иккинчи мисрада эса, ёрига ҳеч нарса бера олмаганлигини ва учинчи мисрада эса ёрининг гўзал табассумида ҳаётдан мамнунлигини тараннум этмоқда. Охириги мисрада эса, ўзининг лабларида надомат ва афсусланиш борлиги айтилмоқда.

و في وجنتيك امتلاء الورود
و في وجنتي احتقان الالم
فضني بحسبك لا تبدليه
رخيصا.. و إلا احتواك الرمم

*Сенинг яноқларингда гуллар шодаси,
Менинг яноқларимдаги ғам алангаси.
Хуснингни қилмагин ҳеч кимга фидо,
То сени кўрмасин разолат асло².*

¹ Abdullah Salim bin Hamid عبد الله بن سالم بن حميد الحميد. شعراء من الجزيرة العربية، الرياض. ١٤١٣ھ-١٩٩٢م. ص. ٢٨١-٢٨٢. Alhamid. “Poets of the Arabian Peninsula”) Ar-Riad.1413h/1992m. p.281-282. Tarjimasi muallif tomonidan qilindi. (The translation was made by the author)

² Abdullah Salim bin Hamid عبد الله بن سالم بن حميد الحميد. شعراء من الجزيرة العربية، الرياض. ١٤١٣ھ-١٩٩٢م. ص. ٢٨١-٢٨٢. Alhamid. “Poets of the Arabian Peninsula”) Ar-Riad.1413h/1992m. p.281-282. Tarjimasi muallif tomonidan qilindi. (The translation was made by the author)

Бу тўртликнинг аввалги мисраларида ёрининг яноқлари қизғишликка тўлалиги ва ўзининг яноқлари эса дард, алам ва азобли эканлиги келтирилган. Учинчи ва тўртинчи мисраларда эса ёрига хуснингни менга фидо қилма, бўлмаса у туфайли сенга қийинчиликлар келади, бу эса ўзининг мадорсизлиги ва ғам-аламлари ҳисобига бўлса ҳам қўнмоқда. Бу эса ёрига муҳаббати самимийлиги ва фидойилиги туфайлидир. Муҳаббат бир инсонни ўзига мослаштириш эмас, балки ўзга инсонни ўзлигинга айланишидир. Ал-Ҳозимийнинг ушбу шеърида бунинг яққол ифодасини кўрдик. У ёри туфайли оламни бошқа нигоҳ билан билди, унинг табассумида ҳаёт ва мавжудликни кўра олди ва мен туфайли сенинг хуснингга зарар етмасин деб таъкидламоқда. Биз ушбу шеърни ўқир эканмиз, беихтиёр Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидовнинг қуйидаги мисралари билан ҳамоҳанглигини сезамиз:

*Барча шодлик сенга бўлсин,
Бор ситам, зорлик менга,
Барча дилдорлик сенга-ю,
Барча ҳушёрлик менга.*

*Сен менинг жонимни олгин,
Мен сенинг дардинг олай,
Барча соғлик сенга бўлсин,
Барча беморлик менга¹.*

Биз Мансур ал-Ҳозимийнинг شعراء من الجزيرة العربية (“Араб яримороли шоирлари”) номли китобга киритилган муҳаббат ва табиат васфи ила ёзилган шеърлари мазмунан бой ва шаклан гўзаллигига, шоир шакл ва мазмунга доир барча унсурларни қунт билан ишлаб, уларга жило ва сайқал берганига, тил имкониятларидан усталик билан фойдаланганлигига, шунинг учун ҳам унинг шеърлари тилининг аниқ равонлиги образли ва ширали бўлиши билан бирга ғоялар содда ва ихчам, китобхонни ўйга солдирувчи, том маънода китобхонга мослигига гувоҳ бўламиз. Мансур ал-Ҳозимий шеърляти ранг-баранг поэтик кўчимлар, образли поэтик топилмалар, чуқур фалсафий мазмуннинг олий инъикоси сифатида бадий мукаммал даражадаги қимматга эгадир. Шоир қўллаган ҳар қандай поэтик кўчим ва поэтик топилмалар лирик қаҳрамон руҳиятининг турли қирраларини кашф этишга, қалб аталмиш сирли ва мураккаб дунёсини ёритишга, шеърнинг бадий-эстетик моҳиятини тўла таъминлашга муҳим ва асосий ҳисса бўлиб қўшилган.

¹ Vohidov E. Saylanma [A collection of poems]. – T.: Sharq, 2000. – P. 55.